

תמוז התשע"ד

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

אחדות עם ישראל
לפרשת מטות

ממלכת עוג מלך הפשוט הארץ לעריה בגבלת ערי הארץ
סביב:

(7) הרמב"ן (על האתר):

"מתחלה לא באו לפניו שבט מנשה, אבל כאשר חלק הארץ לשני השבטים ראה שהיא ארץ גדולה יותר מן הראוי להם - ובקש מי שירצה להתנחל עמהם. והיו אנשים משבט מנשה שירצו בה, אולי אנשי מקנה היו, ונתן להם חלקם".

(8) מדרש פסיקתא זוטרא, מטות, עמ' ק"מ, מלמד:

לפי שגרם מנשה בן יוסף לשבטים לקרוע בגדיהם - על מעשה הגביע הנמצא באמתחת בנימין, לפיכך נקרעה נחלתם חציה בארץ וחציה מעבר לירדן

(9) ד"ר איתן פינקלשטיין:

מקריאה ראשונית של דרשתנו נראה שחלוקת נחלת מנשה לשניים היא מעין עונש במידה כנגד מידה, על הצער שגרם יוסף לאחיו. אך התבוננות במפת ההתנחלות מעלה כי השטח שקיבל מנשה, משני עברי הירדן, הינו שטח עצום - השטח הגדול ביותר מבין נחלות השבטים. לכן נראה שיש לראות בנחלה הנוספת שקיבל מנשה, דווקא את הנחלה הכפולה שמקבל הבכור.

(10) בדברי הימים ה', א:

"בחללו צויעי אבינו נתנה בלכתו לבני יוסף בן ישראל"

(11) בראשית מ"ח, כב:

"ואני נתתי לך שכם (=חלק נוסף) אחד על אחיך"

(12) ד"ר איתן פינקלשטיין:

... שיש להבין באופן שונה את הקישור שעורכת דרשתנו, בין ההתנחלות בעבר הירדן המזרחי לבין קריעת האחים בעת שנתגלה גביעו של יוסף. מגמתו של יוסף בהחבאת הגביע היתה חשיפת הערבות ההדדית שבין האחים, בכדי להביא את שבטי ישראל לאיחוד מחודש. קריעת בגדיהם של האחים על כך שאח נוסף יילקח מהם, הייתה רק אשליה - שכן דווקא קריעה זו היא שחשפה את הקשר הפנימי בין האחים - והיא שהביאה לאיחוד מחדש של כל האחים יחדיו.

(1) במדבר ל' ב-ג:

ונדבר משה אל-ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדרך אשר צוה ה' איש כי-דרך נדר לה' או-השבע שבעה ולאסור אסור על-נפשו לא יחל דברו ככל-היצא מפיו יעשה.

(2) במדבר ל"ב, י"ז-י"ח:

"וואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנום אל מקומם...לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו"

(3) במדבר ל"ב א-ה:

"(א) ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה: (ב) ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר... (ד) הארץ אשר הפה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה: (ה) ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן: "

(4) במדבר ל"ב ו:

"וויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיקם לבאו למלחמה ואתם תשובו פה"

(5) במדבר ל"ב כח-לב:

(כח) ויצו להם משה את אלעזר הכהן ואת יהושע בן נון ואת ראשי אבות המטות לבני ישראל: (כט) ויאמר משה אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן כל חלוץ למלחמה לפני ה' ונכבשה הארץ לפניכם ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחזה: (ל) ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוככם בארץ כנען: (לא) ויענו בני גד ובני ראובן לאמר את אשר דבר ה' אל עבדיך בן נעשה: (לב) נחנו נעבר חלוצים לפני ה' ארץ כנען ואתנו אחזה נחלתנו מעבר לירדן:

(6) במדבר ל"ב לג:

(לג) ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיחון מלך האמרי ואת

למלחמה עם כוח רע זה היו צריכין ישראל להיות להיפוך מזה, להיות כולם כאיש אחד בלב אחד, ואמרו ז"ל: ישקול משה ככל ישראל, שהוא כוח כולל כל נשמות ישראל כאחד, על כן תלה הכתוב מיתתו במלחמת מדין, (ועוד) היתה נצרכת התאחדות ישראל...".

(21) הרב תמיר גרנות:

מטרת המדיינים, אינה ניצחונם שלהם, אלא לסכסך בינינו, לפגוע ב'ביחדי' שלנו, ובכך למוטט אותנו מבפנים ח"ו, בגורמם לנו לאבד את מקור כוחנו, הוא אחדותנו. זה התחיל בסכסוך בין האחים ליוסף. שתוצאתו היתה אפשרות של המדיינים להיכנס בינינו ולמכור את יוסף. על כן במלחמה זו המפתח לניצחון הוא אחדותם של ישראל, שבאה לידי ביטוי בשותפות כל השבטים באופן שווה במלחמה כולל שבט לוי

זו הנקמה האמתית במדין. לאו דווקא הניצחון במלחמה, אלא התלכדותנו, אחדותנו, ומתוך כך גם ניצחוננו. כאז כן היום. גם היום אוזחים אויבינו בשיטות שונות להכניענו – חלקם נלחמים בנו מ'בחוץ' וחלקם נלחמים בנו מ'בפנים' כשברצונם לפלג אותנו מבפנים, עד כדי סכסוכים קשים היכולים להוביל לשנאה בחברה הישראלית בין הכוחות השונים שבאומה. על כן נדע – מי עומד מולנו ומה מטרותיו, נתאחד ונאהב זה את זה על אף אי ההסכמות שבינינו, שהרי מחלוקת הדעות אסור לה להגיע למחלוקת בלבבות, ומתוך אחדותנו הפנימית באמת ננצח את כל מי שבא עלינו ובפרט את המדיינים המודרניים! אמן!

במבט חיצוני, לכאורה משה קורע כאן את שבט מנשה, אך גם קריעה זו היא רק אשליה - שכן דווקא העובדה שמשני עבריו של הירדן יושבים בני אותו השבט, היא זו שתאפשר את חיבור שני עברי הירדן, כך שהיושבים בשני צדדיו - יראו זה בזה את אחיהם.

(13) בראשית כ"ח יא:

"ויקח מאבני המקום"

(14) בראשית כ"ח יח:

"ויקח את האבן אשר שם מראשותיו",

(15) הגמרא בחולין (צא):

א"ר יצחק מלמד שנתקבלו כל אותן אבנים למקום אחד, וכל אחד אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, תנא, וכולן נבלעו באחד

(16) המדרש דברים רבה ס"ח אומר:

"ר' יהודה אומר: י"ב אבנים נטל, אמר, כך גזר הקב"ה שאעמיד י"ב שבטים, אברהם לא העמידן, ואני – אם מתאחדות זו לזו, יודע אני שאני מעמיד י"ב שבטים, כיוון שנתאחדו זו לזו, ידע שמעמיד י"ב שבטים

(17) בראשית מ"ט כ"ח:

"כל אלה שבטי ישראל שנים עשר, וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם, איש כברכתו ברך אותם"

(18) רש"י מביא את דברי המדרש:

"מהו ברך אותם, אלא לפי שברכן יהודה באריה, דן בנחש, נפתלי באילה, ובנימין בזאב, חזר וכללן כולן יחד ועשאן אריות ועשאן נחשים וכו'."

(19) הרב קוק, (אורות, אורות התחיה, פרק כ')

"התלבטות, האם להפריד את האומה לחילוניים ודתיים, היא התלבטות שנובעת ממחלת הגלות, שעוד לא נרפאו ממנה לחלוטין. דומה הדבר לאותו אירוע שבו שתי נשים הגיעו אל המלך שלמה עם תינוק אחד, ובפי כל אחת מהן הטענה – התינוק שלי! שלמה מכריע את המשפט על ידי החרב, הוא מציע להן לחתוך את התינוק לשניים, ואז מתגלה האמת, מי שמוכנה לדבר על חיתוך והפרדה היא השקרנית, ומי שדואגת לחיי הילד היא אם האמת. כך גם באומה, מי שמניף את חרב ההפרדה הוא שמעיד על עצמו, שהאמת אינה עמו. מחשבה זו, של ניתוק חלקים מעם ישראל, גורמת לנו צרות רבות, גשמיות ורוחניות, והיא ממש כמו מחשבת עבודה זרה, שהיה ולא תהיה לעולם."

(20) ה'שם משמאל' (במדבר מטות תרעז ת):

"כוח מדין הוא כוח חיצוני רע מאוד המשלח מדנים (מלשון ריב ומדון) בין אחים, והוא שלט מאז מכירת יוסף אחרי שכתוב וישנאו אותו ויקנאו בו אחיו, משכו עליהם את הכוח הרע הזה עד שיצא לפועל דבר המכירה, וזה שאמר 'והמדיינים מכרו אותו למצרים'... והנה